

رابطه عملکرد خانواده با سرسختی روان‌شناختی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر کنگاور

دکتر حیدر تورانی^۱

صادق رشتیانی^۲

تاریخ پذیرش:

تاریخ داوری:

تاریخ وصول:

چکیده

این پژوهش با عنوان «رابطه بین عملکرد خانواده با سرسختی روان‌شناختی دانش‌آموزان دوره سه‌ساله متوسطه شهر کنگاور در سال تحصیلی ۱۳۸۵-۸۶» انجام شده که شامل ۳ هدف کلی و جزئی بوده و از دسته پژوهش‌های توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری آن کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره سه‌ساله متوسطه در سال تحصیلی ۱۳۸۵-۸۶ در دبیرستان‌های روزانه شهر کنگاور است که آمار کل این جامعه ۵۲۵۳ نفر (شامل ۲۴۲۸ نفر دختر و ۲۸۲۵ پسر) بوده و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای تعداد ۳۵۰ نفر از دانش‌آموزان به عنوان نمونه انتخاب گردیده‌اند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کورکان ۳۵۸ نفر برآورد شده و به دلیل نقصان اطلاعات به ۳۵۰ عدد تقلیل یافت. ابزار گردآوری اطلاعات شامل ۲ پرسشنامه: مقیاس عملکرد خانواده (FFS) و مقیاس سرسختی نوجوانان (AHS) بوده است. پس از گردآوری اطلاعات، جهت تجزیه و تحلیل آنها، اطلاعات کدبندی شده و سپس وارد برنامه‌ی رایانه‌ی SPSS گردیده و به مقتضای نوع متغیرها و نوع ارتباط آنها با یکدیگر توسط آزمون‌های همبستگی گشتاوری پیرسون، t گروه‌های مستقل و رگرسیون خطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و سپس اطلاعات به دست آمده تفسیر گردیدند. یافته‌های پژوهش حاکی از رابطه مثبت و معنادار بین عملکرد خانواده و سرسختی روان‌شناختی در کل نمونه و گروه‌های پسران و دختران می‌باشد. همچنین ابعادی از عملکرد خانواده در تحلیل رگرسیون به عنوان پیش‌بینی کننده نمرات

۱- عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهشی برنامه ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی و استاد یار دانشگاه آزاد اسلامی.

۲- کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه و دبیر آموزش و پرورش شهرستان کنگاور.

سرسختی، تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی ظاهر شدند، اما تفاوت دوجنس در سرسختی معنادار نبود. به این ترتیب از هشت فرضیه این پژوهش، هفت فرضیه اول تأیید و فرضیه هشتم رد شد. نتایج این پژوهش با نظریات و فرض‌های صاحب‌نظران و نتیجه‌گیری‌های به عمل آمده از آنها همسو بوده و مورد تأیید قرار گرفت.

واژگان کلیدی: عملکرد، خانواده، سرسختی روان‌شناختی، دانش‌آموزان.

مقدمه

خانواده نخستین نهاد اجتماعی است که تأمین‌کننده نیازهای روانی و جسمانی فرد است و نخستین محیط پرورشی است که می‌تواند زمینه‌باندگی و شکوفائی فرد را فراهم سازد. همچنین خانواده مانند هر نظامی، از عناصری چند تشکیل شده که در تعامل با یکدیگرند. این عناصر در کنار هم ممکن است به استقلال و انسجام دست یافته و یک خانواده بالنده را تشکیل دهند و یا ممکن است به تضاد و تعارض و ناسازگاری برسد و به یک خانواده آشفته منجر شود (نجمی، ۱۳۷۵). خانواده اولین و مهمترین پایگاه و مأمن پرورش ابعاد مختلف وجود انسان به ویژه بعد روان‌شناختی او می‌باشد. به همین علت نوع تعاملات اعضاء و عملکرد خانواده می‌تواند در راستای تحقیق این مسئله حائز اهمیت بسیار باشد (اسلامی، ۱۳۸۰). در شرایط کنونی که فشارهای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و فشار ناشی از کار و برخوردهای نظری و ارزشی فراوان است، خانواده باید محل امن و قابل اعتماد برای اعضاء خود باشد در غیر این صورت سلامت روانی اعضاء خانواده و در نتیجه سلامت روانی جامعه به خطر می‌افتد (احمدی، ۱۳۷۳).

با پیچیده‌تر شدن جوامع در ابعاد گوناگون، تمدن صنعتی و شهری مدرن از انسان دو چیز مطالبه می‌کند: اول، توانایی کسب مهارت‌های بسیار تخصصی و دوم قابلیت تطابق سریع با شرایط اجتماعی و اقتصادی دائماً متغیر. خانواده نیز در پاسخ به این نیازها و مطالبات جامعه دو نقش متفاوت ایفا می‌کند. یکی داخلی که حمایت روانی-اجتماعی از اعضاء می‌باشد و دیگری خارجی که برون‌سازی با فرهنگ و انتقال آن است (مینوچین^۱،

1. Minochin

۱۹۷۴؛ ترجمه ثنائی، ۱۳۷۵). تأکید ارسطو بر نقش خانواده در تربیت کودکان، اعتقاد «جان لاک»^۱ در دهه‌های ششم و هفتم قرن بیستم مبنی بر اینکه عقلانیت و فردیت یا فتن کودکان از طریق کاربرد بهنگام تشویق و تنبیه توسط والدین پرورش می‌یابد و نیز کثرت کتاب‌های فرزندپروری و برنامه‌های آموزشی والدین، همگی بیانگر توجه دیرین به نقش والدین و عملکرد خانواده در شکل‌دهی ویژگی‌های شخصیتی می‌باشد (استافورد و به‌یر^۲، ترجمه دهگانپور و خرازچی، ۱۳۷۷).

در راستای شکل‌دهی شخصیت، بخشی از محیطی که به اقتضای سن و جنس فرد بر اهمیت آن افزوده یا کاسته می‌شود، اما هرگز اهمیت خود را از دست نمی‌دهند، خانواده است و فرد به عنوان جزئی از این نظام با آن هماهنگ می‌باشد، چرا که خواسته یا ناخواسته تغییر و دگرگونی در ساخت خانواده، تغییر در رفتارها و فرآیندهای درون روانی اعضای خود را به همراه خواهد داشت.

از آنجا که در پژوهش‌های متعدد، نقش و رابطه مثبت سرسختی روان‌شناختی^۳ با سلامت روانی و جسمانی بالاتر، مقاومت و پایداری در مقابل فشارهای زندگی، موفقیت و کارایی بیشتر در حوزه‌هایی مانند تحصیل، شغل، ورزش و... و رابطه منفی آن با انواع بیماری‌های روانی و جسمانی نشان داده شده است، پژوهش در مورد سرسختی و شناسایی عوامل پیشاینده این منبع مقاومت و سپر محافظ از جایگاه و اهمیت ویژه برخوردار است. از طرفی چون نقش خانواده در شکل‌گیری و تحول ویژگی‌های شخصیتی از طرف صاحب نظران و پژوهشگران متعدد مورد تأکید قرار گرفته، این پژوهش می‌تواند در راستای مشخص کردن نوع و میزان رابطه ابعاد مختلف عملکرد خانواده با سرسختی روان‌شناختی ارزشمند باشد.

با توجه به اینکه سرسختی قابل آموزش و یادگیری می‌باشد، نتیجه این تحقیق می‌تواند زمینه‌ساز توجه بیشتر خانواده‌ها به تعاملات و عملکردهایی باشد که با شکل‌گیری این ویژگی شخصیتی رابطه داشته و می‌تواند به پرورش افرادی منجر شود که از سلامت و

1. Jone Lock
2. Stafford & Bayer
3. Psychological Hardiness

کارایی بیشتری در جامعه برخوردار باشند. همچنین از آنجا که اکثر پژوهش‌های انجام شده در زمینه سرسختی به مطالعه پیامدهای آن پرداخته و شناسایی پیشایندهای این سازه کمتر مورد مطالعه قرار گرفته، این تحقیق که به مطالعه پیشایندهای خانوادگی سرسختی می‌پردازد، بدیع و تازه بوده و می‌تواند رهگشای پژوهش‌های دیگر در زمینه شناسایی پیشایندهای سرسختی باشد. بر این اساس، پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین عملکرد و سرسختی روان‌شناختی می‌پردازد. منظور از سرسختی مجموع نمراتی است که فرد در مقیاس سرسختی نوجوانان کسب می‌کند و منظور از تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی نیز نمراتی است که فرد از مجموع سئوال‌ات مربوط به هر مولفه در مقیاس سرسختی نوجوانان به دست می‌آورد. در این پژوهش، متغیر پیش‌بین، «عملکرد خانواده» و متغیر ملاک سرسختی روان‌شناختی است و محقق در پی یافتن پاسخ پرسش‌های ذیل می‌باشد: آیا بین عملکرد خانواده با سرسختی روان‌شناختی دانش‌آموزان دوره متوسطه رابطه وجود دارد؟ آیا میزان سرسختی دختران و پسران دبیرستانی دارای تفاوت معنی‌دار می‌باشد؟ و رابطه ترکیبی از ابعاد عملکرد خانواده با سرسختی و مولفه‌های سه‌گانه آن چگونه می‌باشد؟

اهداف پژوهش

هدف کلی

شناخت عملکرد خانواده در تعیین رابطه عملکرد و ابعاد گوناگون آن با میزان سرسختی روان‌شناختی فرزندان.

اهداف اختصاصی

۱. شناخت رابطه بین عملکرد خانواده با میزان سرسختی دانش‌آموزان دبیرستان‌ها.
۲. شناخت رابطه بین ابعاد مختلف عملکرد خانواده با میزان سرسختی و مؤلفه‌های سه‌گانه آن.
۳. تشخیص میزان سرسختی پسران و دختران دبیرستان‌ها.

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- بین عملکرد خانواده و میزان سرسختی دانش‌آموزان دوره متوسطه رابطه وجود دارد.
- ۲- بین عملکرد خانواده و میزان سرسختی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه رابطه وجود دارد.
- ۳- بین عملکرد خانواده و میزان سرسختی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه رابطه وجود دارد.
- ۴- بین ترکیبی از ابعاد عملکرد خانواده با میزان سرسختی دانش‌آموزان دوره متوسطه رابطه وجود دارد.
- ۵- بین ترکیبی از ابعاد عملکرد خانواده با میزان تعهد دانش‌آموزان دوره متوسطه رابطه وجود دارد.
- ۶- بین ترکیبی از ابعاد عملکرد خانواده با میزان کنترل دانش‌آموزان دوره متوسطه رابطه وجود دارد.
- ۷- بین ترکیبی از ابعاد عملکرد خانواده با میزان مبارزه‌جویی دانش‌آموزان دوره متوسطه رابطه وجود دارد.
- ۸- بین سرسختی دانش‌آموزان پسر و دختر دوره متوسطه تفاوت وجود دارد.

روش

این پژوهش از نوع توصیفی و غیرآزمایشی^۱ موسوم به همبستگی^۲ می‌باشد. در این پژوهش جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره سه ساله متوسطه در سال تحصیلی ۱۳۸۵-۸۶ در دبیرستان‌های روزانه شهر کنگاور می‌باشند. کل این جامعه ۵۲۵۳ نفر، شامل ۲۴۲۸ نفر دختر و ۲۸۲۵ پسر می‌باشد.^۳ در پژوهش حاضر حجم نمونه پژوهش با استفاده از فرمول کوکران ۳۵۸ نفر تعیین شده است. اما به دلیل وجود نقصان در پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده تعداد ۸ پرسشنامه از مطالعه حذف گردیده و به ۳۵۰ عدد پرسشنامه تقلیل داده شد. به دلیل نزدیکی سهم دختران و پسران در جامعه‌ی آماری (۴۶٪ دختران و ۵۴٪ پسران) تعداد برابری از این دانش‌آموزان بر حسب جنسیت در نظر گرفته شد. یعنی از این تعداد دانش‌آموزان تعداد ۱۷۵ نفر دختر و ۱۷۵ نفر پسر با میانگین سنی حدود ۱۵ سال گروه نمونه این پژوهش را تشکیل می‌دهند. در این پژوهش، روش نمونه‌گیری از جامعه مذکور، تصادفی چندمرحله‌ای است. با توجه به موضوع پژوهش و اهداف آن، جهت جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از دو مقیاس عملکرد خانواده (FFS)^۴ و مقیاس سرسختی نوجوانان (AHS)^۵ استفاده شده است.

متغیرهای پژوهش

این پژوهش دارای دو نوع متغیر بوده است: پیش‌بین و ملاک که هر دو نوع متغیرها از نوع کمی، پیوسته و چند ارزشی می‌باشند. متغیرهای پیش‌بین به ترتیب عبارتند از عملکرد خانواده، همبستگی، بیانگری (ابراز خود)، تفاهم، گرایشهای فکری - فرهنگی، گرایشهای تفریحی فعال، تقید مذهبی، سازماندهی، جامعه‌پذیری خانواده، منبع کنترل درونی، آرمان خانواده، انعطاف‌پذیری، سبک خانواده آزادمنش، بک خانواده قانونمند، سبک خانواده مستبد، استقلال و تفرد و متغیرهای ملاک عبارتند از: سرسختی روان‌شناختی، تعهد، کنترل،

- 1.Non-experinental
- 2.Correlation

۳. ماخذ: این آمار اخذ شده از مدیریت فناوری آموزش و پرورش شهرستان کنگاور می‌باشد.

- 4.Famely Functioning Scale(FFS)
- 5.Adolescence Hardiness Scale(AHS)

مبارزه جویی روشهای آماری مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش عبارتند از شاخص‌های توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد) و تحلیل اطلاعات (ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون چندگانه و آزمون t گروه‌های مستقل) می‌باشند. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات پس از جمع‌آوری پرسشنامه، اطلاعات کدبندی شده و سپس وارد برنامه‌ی رایانه‌ای SPSS گردیده و در آخر با استفاده از دستورات موجود در آن و به مقتضای نوع متغیرها و نوع ارتباط آنها با یکدیگر توسط آزمون‌های فوق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و سپس اطلاعات به دست آمده به شرح جداول زیر تفسیر گردیدند.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و واریانس نمرات مؤلفه‌های سرسختی در گروه‌های پسران، دختران و کل آزمودنی‌ها

ردیف	نمونه و تعداد	پسر (۱۷۵ نفر)			دختر (۱۷۵ نفر)			کل (۳۵۰ نفر)		
		میانگین	انحراف معیار	واریانس	میانگین	انحراف معیار	واریانس	میانگین	انحراف معیار	واریانس
۱	نمره تعهد	۲۷/۲۰	۵/۵۲	۳۰/۵۵	۲۵/۶۷	۵/۷۰	۳۲/۵۵	۲۶/۴۰	۵/۶۶	۳۲/۰۵
۲	نمره کنترل	۳۰/۰۳	۶/۵۳	۴۲/۷۵	۲۸/۸۴	۷/۶۹	۵۹/۲۲	۲۹/۴۱	۷/۱۷	۵۱/۴۸
۳	نمره مبارزه‌جویی	۲۱/۵۸	۵/۶۷	۳۲/۱۹	۲۲/۶۰	۵/۴۷	۲۹/۹۲	۲۲/۱۱	۵/۵۷	۳۱/۱۳
۴	نمره کل	۷۸/۸۲	۱۲/۵۹	۱۵۷/۹۲	۷۷/۱۱	۱۴/۶۲	۲۱۳/۹۱	۷۷/۹۳	۱۳/۶۷	۱۸۷/۰۶

با توجه به اطلاعات جدول ۱، میانگین نمره آزمودنی‌های سه گروه در مؤلفه کنترل از میانگین نمره آنها در دو مؤلفه دیگر بیشتر و میانگین نمره آنها در مؤلفه مبارزه‌جویی از میانگین نمره دو مؤلفه دیگر کمتر است. همچنین پراکندگی نمرات مؤلفه کنترل در کل نمونه و زیرگروه‌های دختران و پسران از پراکندگی نمرات دو مؤلفه دیگر بیشتر است.

پراکندگی نمرات مؤلفه‌های تعهد و کنترل در گروه دختران بیشتر بوده و نمرات مبارزه‌جویی در گروه پسران پراکندگی بیشتری داشته است و نیز در نمره کل سرسختی پراکندگی نمرات دختران از نمرات پسران بیشتر بوده است.

جدول ۲. میانگین، انحراف معیار و واریانس نمرات عملکرد خانواده و ابعاد آن در کل نمونه و

گروه‌های پسران و دختران

ردیف	نمونه و تعداد	پسر= ۱۱۰ نفر			دختر= ۱۱۰ نفر			کل= ۲۲۰ نفر		
		میانگین	انحراف معیار	واریانس	میانگین	انحراف معیار	واریانس	میانگین	انحراف معیار	واریانس
۱	همبستگی	۱۷/۰۶	۲/۸۵	۸/۱۵	۱۵/۰۵	۳/۷۳	۱۳/۹۶	۱۶/۰۱	۳/۴۸	۱۲/۱۵
۲	بیانگری	۱۵/۷۴	۲/۹۲	۸/۵۵	۱۴/۹۰	۳/۴۴	۱۱/۸۴	۱۵/۳۰	۳/۲۲	۱۰/۴۰
۳	تفاهم	۱۴/۷۰	۳/۰۴	۹/۲۵	۱۴/۳۵	۲/۶۳	۶/۹۳	۱۴/۵۱	۲/۸۳	۸/۰۴
۴	گرایش‌های فکری-فرهنگی	۱۲/۱۶	۲/۹۴	۸/۶۷	۱۲/۲۲	۲/۷۲	۷/۴۳	۱۲/۱۹	۲/۸۲	۷/۹۹
۵	گرایش‌های تفریحی-فعال	۱۳/۳۳	۳/۴۴	۱۱/۸۴	۱۲/۳۶	۲/۹۵	۸/۷۵	۱۲/۸۳	۳/۲۲	۱۰/۴۲
۶	تقدیم مذهبی	۱۶/۴۹	۳/۱۱	۹/۷۲	۱۵/۳۶	۳/۴۹	۱۲/۲۰	۱۵/۹۰	۳/۳۵	۱۱/۲۸
۷	سازماندهی	۱۶/۶۵	۲/۷۶	۷/۶۵	۱۵/۲۰	۳/۳۴	۱۱/۱۸	۱۵/۸۹	۳/۱۶	۹/۹۸
۸	جامعه‌پذیری خانواده	۱۶/۳۷	۲/۸۴	۸/۰۸	۱۵/۵۰	۲/۷۲	۷/۴۲	۱۵/۹۱	۲/۸۱	۷/۹۰
۹	منع کنترل درونی	۱۵/۱۰	۳/۰۵	۹/۳۲	۱۴/۳۸	۳/۱۹	۱۰/۲۲	۱۴/۷۳	۳/۱۴	۹/۸۸
۱۰	آرمان خانواده	۱۵/۵۹	۳/۱۶	۱۰/۰۴	۱۳/۷۶	۳/۷۰	۱۳/۷۴	۱۴/۶۳	۳/۵۷	۱۲/۷۵
۱۱	انعطاف‌پذیری	۱۴/۶۷	۲/۶۷	۷/۱۴	۱۴/۳۲	۲/۴۸	۶/۱۷	۱۴/۴۲	۲/۵۷	۶/۶۳
۱۲	سبک خانواده آزادمنش	۱۴/۵۵	۳/۴۶	۱۲/۰۲	۱۴/۷۶	۲/۸۸	۸/۳۴	۱۴/۶۶	۳/۱۷	۱۰/۰۷
۱۳	سبک خانواده قانونمند	۱۴/۱۳	۲/۷۱	۷/۳۶	۱۳/۸۸	۲/۸۵	۸/۱۵	۱۴/۰۰	۲/۷۸	۷/۷۶
۱۴	سبک خانواده مستبد	۱۴/۶۸	۲/۶۹	۷/۲۴	۱۵/۲۳	۲/۳۷	۵/۶۴	۱۴/۹۶	۲/۵۴	۶/۴۵
۱۵	استقلال و تفرد	۱۲/۷۸	۲/۷۶	۷/۶۴	۱۳/۱۵	۳/۱۳	۹/۷۹	۱۲/۹۷	۲/۹۶	۸/۷۶
۱۶	کل	۲۲۴/۰۵	۲۳/۰۳	۵۳۰/۵۸	۲۱۴/۴۸	۲۵/۸۳	۶۶۷/۴۱	۲۱۹/۱	۲۴/۹۴	۶۲۲/۳۲

با توجه به اطلاعات جدول ۲، در کل نمونه و گروه‌های پسران و دختران میانگین نمره ابعاد همبستگی و جامعه‌پذیری خانواده از میانگین سایر ابعاد بالاتر و میانگین نمره بعد گرایش‌های فکری-فرهنگی در هر سه گروه از میانگین نمره سایر ابعاد پایین‌تر بوده است. همچنین پراکندگی نمره کل عملکرد خانواده در گروه دختران از گروه پسران بیشتر است.

آزمون فرضیه‌های تحقیق

نتیجه‌آزمون فرضیه اول

بین عملکرد خانواده و سرسختی دانش‌آموزان دوره متوسطه رابطه وجود دارد.

جدول ۳. ماتریس همبستگی بین نمره عملکرد خانواده و ابعاد آن با نمره سرسختی و مؤلفه‌های آن در کل نمونه (n=۲۲۰)

شاخص‌ها	مبارزه‌جویی	کنترل	تعهد	سرسختی (نمره کل)	سرسختی و مؤلفه‌های آن عملکرد خانواده و ابعاد آن
r= p=	۰/۱۴۲ ۰/۰۳۱	۰/۵۲۲ ۰/۰۰۰	۰/۴۳۴ ۰/۰۰۰	۰/۵۱۲ ۰/۰۰۰	عملکرد خانواده (نمره کل)
r= p=	۰/۰۱۳ ۰/۸۴۵	۰/۳۴۵ ۰/۰۰۰	۰/۳۳۱ ۰/۰۰۰	۰/۳۲۳ ۰/۰۰۰	همبستگی
r= p=	۰/۰۶۸ ۰/۳۰۷	۰/۳۹۰ ۰/۰۰۰	۰/۲۵۳ ۰/۰۰۰	۰/۳۳۷ ۰/۰۰۰	بیانگری
r= p=	۰/۰۴۷ ۰/۴۷۵	۰/۲۸۱ ۰/۰۰۰	۰/۲۴۳ ۰/۰۰۰	۰/۳۰۵ ۰/۰۰۰	تفاهم
r= p=	۰/۱۳۰ ۰/۰۴۸	۰/۰۹۲ ۰/۱۶۶	۰/۰۰۲ ۰/۹۷۲	۰/۱۰۲ ۰/۱۲۲	گرایش‌های فکری-فرهنگی
r= p=	۰/۰۴۶ ۰/۴۸۴	۰/۱۷۹ ۰/۰۰۷	۰/۰۸۸ ۰/۱۸۲	۰/۱۴۹ ۰/۰۲۴	گرایش‌های تفریحی-فعال
r= p=	-۰/۰۴۸ ۰/۴۷۰	۰/۳۲۸ ۰/۰۰۰	۰/۳۰۶ ۰/۰۰۰	۰/۲۷۹ ۰/۰۰۰	تقید مذهبی
r= p=	-۰/۰۲۱ ۰/۷۵۳	۰/۳۶۶ ۰/۰۰۰	۰/۴۳۴ ۰/۰۰۰	۰/۳۶۵ ۰/۰۰۰	سازماندهی

r=	۰/۱۳۶	۰/۳۷۹	۰/۲۴۱	۰/۳۵۴	جامعه‌پذیری خانواده
p=	۰/۰۳۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
r=	۰/۱۹۸	۰/۴۰۶	۰/۴۱۲	۰/۴۶۴	منبع کنترل درونی
p=	۰/۰۰۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
r=	۰/۰۶۷	۰/۴۳۱	۰/۲۸۰	۰/۳۷۰	آرمان خانواده
p=	۰/۳۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
r=	۰/۰۶۷	۰/۳۴۱	۰/۲۸۵	۰/۳۵۲	انعطاف‌پذیری
p=	۰/۳۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
r=	۰/۱۳۴	۰/۴۱۸	۰/۳۳۷	۰/۴۱۳	سبک خانواده آزادمنش
p=	۰/۰۴۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
r=	۰/۰۶۹	۰/۲۲۵	۰/۲۲۰	۰/۲۳۷	سبک خانواده قانونمند
p=	۰/۲۹۹	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	
r=	-۰/۰۳۸	۰/۰۸۰	۰/۱۰۱	۰/۰۶۹	سبک خانواده مستبد
p=	۰/۵۷۰	۰/۲۲۶	۰/۱۲۷	۰/۳۰۱	
r=	۰/۲۵۳	-۰/۰۷۹	-۰/۱۴۹	۰/۰۰۱	استقلال و تفرد
p=	۰/۰۰۰	۰/۲۳۴	۰/۰۲۴	۰/۹۹۷	

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که در کل نمونه ضریب همبستگی بین نمره کل عملکرد خانواده با نمره سرسختی ۰/۵۱۲ و با نمره مؤلفه‌های تعهد ۰/۴۳۴ و کنترل ۰/۵۲۳ که در سطح $p < ۰/۰۱$ معنادار است. به این ترتیب فرضیه ۱ تأیید می‌گردد.

نتیجه آزمون فرضیه دوم پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی بین عملکرد خانواده و میزان سرسختی دانش آموزان پسر دوره دبیرستان رابطه وجود دارد.

جدول ۴. ماتریس همبستگی بین نمره عملکرد خانواده و ابعاد آن با نمره سرسختی و مؤلفه‌های

آن در گروه پسران

شاخص‌ها	مبارزه‌جویی	کنترل	تعهد	سرسختی (نمره کل)	سرسختی و مؤلفه‌های آن عملکرد خانواده و ابعاد آن
r= p=	۰/۰۲ ۰/۸۱۵	۰/۵۷۳ ۰/۰۰۰	۰/۴۳۶ ۰/۰۰۰	۰/۴۹۹ ۰/۰۰۰	عملکرد خانواده (نمره کل)
r= p=	-۰/۱۱۵ ۰/۲۳۲	۰/۳۷۸ ۰/۰۰۰	۰/۳۷۹ ۰/۰۰۰	۰/۳۱۱ ۰/۰۰۱	همبستگی
r= p=	-۰/۰۹۵ ۰/۳۲۴	۰/۳۹۴ ۰/۰۰۰	۰/۲۰۹ ۰/۰۲۹	۰/۲۵۴ ۰/۰۰۷	بیانگری
r= p=	-۰/۰۵۸ ۰/۵۴۹	۰/۲۸۲ ۰/۰۰۳	۰/۴۴۵ ۰/۰۰۰	۰/۳۱۷ ۰/۰۰۱	تفاهم
r= p=	۰/۱۸۱ ۰/۰۵۹	۰/۰۵۸ ۰/۵۴۸	۰/۰۶۸ ۰/۴۸۳	۰/۰۸۲ ۰/۳۹۴	گرایش‌های فکری-فرهنگی
r= p=	۰/۰۷۰ ۰/۴۶۶	۰/۱۲۷ ۰/۱۸۴	۰/۰۰۹ ۰/۹۲۳	۰/۱۰۲ ۰/۲۸۸	گرایش‌های تفریحی-فعال
r= p=	-۰/۱۹۲ ۰/۰۴۵	۰/۲۴۳ ۰/۰۱۰	۰/۱۷۰ ۰/۰۷۵	۰/۱۱۵ ۰/۲۳۱	تقید مذهبی
r= p=	-۰/۰۹۲ ۰/۳۴۱	۰/۳۰۸ ۰/۰۰۱	۰/۳۳۱ ۰/۰۰۰	۰/۲۶۵ ۰/۰۰۵	سازماندهی
r= p=	۰/۰۲۰ ۰/۸۳۶	۰/۳۹۰ ۰/۰۰۰	۰/۳۱۰ ۰/۰۰۱	۰/۳۴۸ ۰/۰۰۰	جامعه‌پذیری خانواده
r= p=	۰/۱۱۸ ۰/۲۲۱	۰/۴۱۷ ۰/۰۰۰	۰/۳۲۹ ۰/۰۰۰	۰/۴۱۵ ۰/۰۰۰	منبع کنترل درونی
r= p=	-۰/۰۲۶ ۰/۷۸۴	۰/۴۶۷ ۰/۰۰۰	۰/۲۱۹ ۰/۰۲۱	۰/۳۲۸ ۰/۰۰۰	آرمان خانواده
r= p=	۰/۰۹۶ ۰/۳۲۱	۰/۴۰۰ ۰/۰۰۰	۰/۳۱۲ ۰/۰۰۱	۰/۳۸۸ ۰/۰۰۰	انعطاف‌پذیری
r= p=	۰/۰۶۰ ۰/۵۳۱	۰/۳۶۰ ۰/۰۰۰	۰/۳۵۷ ۰/۰۰۰	۰/۴۱۴ ۰/۰۰۰	سبک خانواده آزادمنش
r= p=	۰/۰۶۲ ۰/۵۲۳	۰/۳۶۰ ۰/۰۰۰	۰/۳۷۵ ۰/۰۰۰	۰/۳۸۰ ۰/۰۰۰	سبک خانواده قانونمند
r= p=	۰/۰۷۵ ۰/۴۳۳	۰/۲۲۷ ۰/۰۱۷	۰/۱۳۸ ۰/۱۵۱	۰/۱۴۵ ۰/۱۳۲	سبک خانواده مستبد
r= p=	۰/۲۲۳ ۰/۰۱۹	-۰/۰۸۷ ۰/۳۶۴	-۰/۰۹۸ ۰/۳۰۶	۰/۰۱۲ ۰/۹۰۰	استقلال و تفرّد

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که در گروه پسران ضریب همبستگی بین نمره کل عملکرد خانواده با نمره سرسختی ۰/۴۹۹ و با نمره تعهد ۰/۴۳۶ و کنترل ۰/۵۳۷ که در سطح $P < 0/01$ معنادار بوده، اما رابطه آن با مبارزه‌جویی معنادار نمی‌باشد، پس فرضیه ۲ تأیید می‌گردد. همچنین یافته‌های جدول نشان می‌دهد که در این گروه نمره ۱۰ بعد از ابعاد عملکرد خانواده با نمره کل سرسختی در سطح $P < 0/01$ رابطه داشته، بعلاوه از بین ابعاد پانزده گانه عملکرد خانواده ۱۰ بعد با مؤلفه تعهد، ۱۲ بعد با مؤلفه کنترل و دو بعد با مؤلفه مبارزه‌جویی رابطه نشان داده و اکثر این رابطه‌ها در سطح $p < 0/01$ و چند مورد نیز در سطح $p < 0/05$ معنادار بوده‌اند. در این میان ابعاد گرایش‌های فکری-فرهنگی و گرایش‌های تفریحی با هیچ یک از مؤلفه‌ها رابطه نداشته‌اند، اما بقیه ابعاد با دو یا حداقل یک مؤلفه رابطه نشان داده‌اند.

نتیجه آزمون فرضیه سوم

بین عملکرد خانواده و سرسختی دانش آموزان دختر دوره دبیرستان رابطه وجود دارد.

جدول ۵. ماتریس همبستگی بین نمره عملکرد خانواده و ابعاد آن با نمره سرسختی و مؤلفه‌های

آن در گروه دختران

شاخصها	مبارزه‌جویی	کنترل	تعهد	سرسختی (نمره کل)	سرسختی و مؤلفه‌های آن عملکرد خانواده و ابعاد آن عملکرد خانواده (نمره کل)
r= p=	۰/۲۸۴ ۰/۰۰۰	۰/۴۸۲ ۰/۰۰۰	۰/۴۰۵ ۰/۰۰۰	۰/۵۱۸ ۰/۰۰۰	عملکرد خانواده (نمره کل)
r= p=	۰/۱۵۶ ۰/۰۹۰	۰/۳۱۲ ۰/۰۰۱	۰/۲۶۴ ۰/۰۰۴	۰/۳۲۵ ۰/۰۰۰	همبستگی
r= p=	۰/۲۲۳ ۰/۰۱۴	۰/۳۷۴ ۰/۰۰۰	۰/۳۶۳ ۰/۰۰۴	۰/۳۸۵ ۰/۰۰۰	بیانگری
r= p=	۰/۱۷۵ ۰/۰۵۵	۰/۲۸۰ ۰/۰۰۲	۰/۲۱۴ ۰/۰۱۹	۰/۲۹۶ ۰/۰۰۱	تفاهم
r= p=	۰/۰۷۸ ۰/۳۹۹	۰/۱۲۳ ۰/۱۷۹	۰/۰۷۲ ۰/۴۳۳	۰/۱۲۲ ۰/۱۸۴	گرایش‌های فکری-فرهنگی
r= p=	۰/۰۵۱ ۰/۵۷۹	۰/۲۱۰ ۰/۰۲۲	۰/۱۳۲ ۰/۱۵۱	۰/۱۸۱ ۰/۰۴۸	گرایش‌های تفریحی-فعال
r= p=	۰/۱۰۱ ۰/۲۷۲	۰/۳۷۳ ۰/۰۰۰	۰/۳۸۵ ۰/۰۰۰	۰/۳۸۴ ۰/۰۰۰	تقید مذهبی

r=	۰/۰۷۲	۰/۳۹۰	۰/۴۸۴	۰/۴۲۱	سازماندهی
p=	۰/۴۳۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
r=	۰/۲۸۵	۰/۳۶۰	۰/۱۴۶	۰/۳۵۳	جامعه‌پذیری خانواده
p=	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰	۰/۱۱۳	۰/۰۰۰	
r=	۰/۲۹۵	۰/۳۸۸	۰/۴۶۶	۰/۴۹۶	منبع کنترل درونی
p=	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
r=	۰/۱۹۳	۰/۳۹۸	۰/۲۸۶	۰/۳۹۳	آرمان خانواده
p=	۰/۰۳۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰	
r=	۰/۱۹۱	۰/۲۸۹	۰/۲۴۹	۰/۳۲۱	انعطاف‌پذیری
p=	۰/۰۳۶	۰/۰۰۱	۰/۰۰۶	۰/۰۰۰	
r=	۰/۲۱۳	۰/۴۱۷	۰/۳۳۵	۰/۴۳۰	سبک خانواده آزادمنش
p=	۰/۰۱۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
r=	۰/۰۸۴	۰/۱۲۰	۰/۰۸۳	۰/۱۲۷	سبک خانواده قانونمند
p=	۰/۳۶۱	۰/۱۹۰	۰/۳۶۹	۰/۱۶۷	
r=	-۰/۰۱۹	-۰/۰۲۹	۰/۰۹۸	۰/۰۱۶	سبک خانواده مستبد
p=	۰/۸۴۰	۰/۷۵۵	۰/۲۸۷	۰/۸۶۱	
r=	۰/۲۷۲	-۰/۰۶۵	-۰/۱۷۷	۰/۰۰۱	استقلال و تفرد
p=	۰/۰۰۳	۰/۴۸۴	۰/۰۵۳	۰/۹۹۰	

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که در گروه دختران ضریب همبستگی بین نمره کل عملکرد خانواده با سرسختی ۰/۵۱۸ و با نمره مؤلفه تعهد ۰/۴۰۵ و مبارزه‌جویی ۰/۲۸۴ که در سطح $p < ۰/۰۱$ معنادار بوده و فرضیه ۳ تأیید می‌گردد. همچنین یافته‌های جدول حاکی از آن است که در این گروه نمره ۱۱ بعد از ابعاد عملکرد خانواده با نمره کل سرسختی همبستگی دارد به نحوی که ۱۰ مورد در سطح $p < ۰/۰۱$ و یک مورد در سطح $p < ۰/۰۵$ معنادار می‌باشند. علاوه از بین ابعاد پانزده گانه عملکرد خانواده، ۹ بعد با مؤلفه تعهد، ۱۱ بعد با مؤلفه کنترل و ۷ مورد با مؤلفه مبارزه‌جویی رابطه نشان داده‌اند که اکثر این رابطه‌ها در سطح $p < ۰/۰۱$ و چند مورد نیز در سطح $p < ۰/۰۵$ می‌باشند.

در این میان ابعاد بیانگری منبع کنترل درونی، آرمان خانواده، انعطاف‌پذیری و سبک خانواده آزادمنش با هر سه مؤلفه رابطه داشته و بقیه ابعاد به استثنای سبک خانواده قانونمند، سبک خانواده مستبد و گرایش‌های فکری-فرهنگی، هر کدام با دو یا حداقل یک مؤلفه رابطه نشان داده‌اند.

نتیجهٔ آزمون فرضیه چهارم

بین ترکیبی از ابعاد عملکرد خانواده با میزان سرسختی دانش آموزان دوره متوسطه رابطه وجود دارد.

جدول ۶. رگرسیون چندگانه ارتباط بین ابعاد عملکرد خانواده با نمره کل سرسختی گروه نمونه

(با روش مرحله‌ای)

شاخص های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون شده	T	سطح معناداری T	F	سطح معناداری f	تغییر F	سطح معناداری F	ضریب همبستگی چند گانه	واریانس تبیین شده
منع کنترل درونی	۲/۰۲	۷/۹۱	۰/۰۰۰	۶۲/۶۰	۰/۰۰۰	۶۲/۶۰	۰/۰۰۰	۰/۴۶	۰/۲۲
منع کنترل درونی سبک خانواده آزادمنش	۱/۵۵ ۱/۱۷	۵/۸۰ ۴/۴۳	۰/۰۰۰ ۰/۰۰۰	۴۳/۶۵	۰/۰۰۰	۴۳/۶۵	۰/۰۰۰	۰/۵۳	۰/۲۸
منع کنترل درونی سبک خانواده آزاد منش انعطاف پذیری	۱/۳۹ ۰/۹۸ ۰/۹۷	۵/۱۹ ۳/۶۵ ۳/۰۴	۰/۰۰۰ ۰/۰۰۰ ۰/۰۰۰	۳۳/۲۳	۰/۰۰۰	۳۳/۲۳	۰/۰۰۰	۰/۵۵	۰/۳۱
منع کنترل درونی سبک خانواده آزاد منش انعطاف پذیری تفاهم	۱/۲۴ ۰/۹۱ ۰/۹۴ ۰/۶۰	۴/۵۰ ۳/۳۹ ۲/۹۸ ۲/۰۹	۰/۰۰۰ ۰/۰۰۱ ۰/۰۰۳ ۰/۰۳۸	۲۶/۳۸	۰/۰۰۰	۲۶/۳۸	۰/۰۰۰	۰/۵۷	۰/۳۲

جدول ۷. رگرسیون چند گانه ارتباط بین عملکرد خانواده با نمره کل سرسختی پسران (روش مرحله‌ای)

شاخص‌های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون شده	رگرسیون شده	رگرسیون تراز شده	T	معناداری T سطح	F	سطح معناداری f	F تغییر	سطح معناداری تغییر F	سطح معناداری F	همبستگی چند گانه ضریب	واریانس تبیین شده
منبع کنترل درونی	۱/۷۱	۰/۴۱	۰/۴۱	۴/۷۴	۰/۰۰۰	۲۲/۴۷	۰/۰۰۰	۲۲/۴۷	۰/۰۰۰	۰/۱۷	۰/۴۱	۰/۱۷
منبع کنترل درونی	۱/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۳	۳/۷۸	۰/۰۰۰	۱۷/۹۱	۰/۰۰۰	۱۷/۹۱	۰/۰۰۰	۰/۲۵	۰/۵۰	۰/۲۵
انعطاف پذیری	۱/۳۷	۰/۲۹	۰/۲۹	۳/۳۵	۰/۰۰۱							
منبع کنترل درونی	۱/۲۲	۰/۲۳	۰/۲۳	۲/۵۵	۰/۰۱۲	۱۵/۲۸	۰/۰۰۰	۱۵/۲۸	۰/۰۰۰	۰/۳۰	۰/۵۵	۰/۳۰
انعطاف پذیری	۰/۹۱	۰/۲۶	۰/۲۶	۳/۰۳	۰/۰۰۳							
سبک خانواده آزاد منش	۰/۹۱	۰/۲۵	۰/۲۵	۲/۷۸	۰/۰۰۶							
منبع کنترل درونی	۱/۰۶	۰/۸۴	۰/۸۴	۲/۲۵	۰/۰۲۷	۱۳/۰۹	۰/۰۰۰	۱۳/۰۹	۰/۰۰۰	۰/۳۳	۰/۵۸	۰/۳۳
انعطاف پذیری	۰/۷۶	۰/۲۲	۰/۲۲	۲/۶۶	۰/۰۰۹							
سبک خانواده آزاد منش	۰/۷۶	۰/۲۱	۰/۲۱	۲/۳۱	۰/۰۲۳							
سبک خانواده قانونمند	۰/۸۸	۰/۱۹	۰/۱۹	۲/۲۰	۰/۰۳۰							

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 تهران، جامع علوم انسانی

جدول ۸: رگرسیون چند گانه ارتباط بین ابعاد عملکرد خانواده با نمره کل سرسختی دختران (با روش مرحله ای)

شاخص های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون شده	T	معناداری سطح T	F	سطح معناداری f	تغییر	معناداری F تغییر	گانه	همبستگی صریح	وارianس تبیین شده
منبع کنترل درونی	۰/۵۰	۶/۲۱	۰/۰۰۰	۳۸/۶۰	۰/۰۰۰	۳۸/۶۰	۰/۰۰۰	۰/۵۰	۰/۵۰	۰/۲۵
منبع کنترل درونی سبک خانواده آزاد منش	۰/۳۹ ۰/۲۸	۴/۶۸ ۳/۳۷	۰/۰۰۰ ۰/۰۰۱	۶۶۲۶	۰/۰۰۰	۱۱/۳۳	۰/۰۰۱	۰/۵۶	۰/۳۱	۰/۳۱
منبع کنترل درونی سبک خانواده آزاد منش تقید مذهبی	۰/۳۵ ۰/۲۳ ۰/۱۷	۴/۰۷ ۲/۷۲ ۲/۰۵	۰/۰۰۰ ۰/۰۰۸ ۰/۰۴۳	۱۹/۶۴	۰/۰۰۰	۴/۱۷	۰/۰۴۳	۰/۵۸	۰/۳۴	۰/۳۴

براساس جدول ۶ ضرایب رگرسیون ابعاد؛ منبع کنترل درونی، سبک خانواده آزادمنش، انعطاف پذیری و تفاهم برای پیش بینی نمره کل سرسختی در گروه معنادار می باشد. براساس ضریب تعیین بعد منبع کنترل درونی به تنهایی ۲۲ درصد از واریانس نمره کل سرسختی را تبیین می کند. با ورود به بخش انعطاف پذیری میزان واریانس تبیین شده به ۲۸ درصد و بعد سبک خانواده آزادمنش واریانس تبیین شده ۳۱ درصد و در بعد تفاهم واریانس تبیین شده، نمرات سرسختی در کل نمونه به ۳۲ درصد افزایش می یابد. براساس ضریب بتا بیشترین سهم در این تبیین مربوط به بعد منبع کنترل درونی، پس از آن سبک خانواده آزادمنش، پس از آن بعد انعطاف پذیری و نهایتاً کمترین سهم مربوط به بعد تفاهم در خانواده می باشد. جهت رابطه در رگرسیون چندگانه نشان می دهد. بین ابعاد فوق از عملکرد خانواده با سرسختی رابطه مستقیم وجود دارد. معادله رگرسیون نیز به شرح زیر است:

$$\text{(منبع کنترل درونی)} = ۲۸\% + ۲۴/۱۰ = \text{سرسختی}$$

$$\text{(تفاهم)} ۱۲\% + \text{(انعطاف‌پذیری)} ۱۸\% + \text{(سبک خانواده آزادمنش)} ۲۱\% +$$

براساس جدول ۷ ضرایب رگرسیون ابعاد؛ منبع کنترل درونی، انعطاف‌پذیری، سبک خانواده آزادمنش و سبک خانواده قانونمند برای پیش‌بینی نمره کل سرسختی پسران معنادار بوده و بر اساس ضریب تعیین ۱۷ درصد از واریانس نمرات سرسختی پسران به تنهایی توسط نمره منبع کنترل درونی تبیین می‌شود. با ورود نمره انعطاف‌پذیری به معادله واریانس تبیین شده به ۲۵ درصد، با ورود سبک خانواده آزادمنش به ۳۰ درصد و نهایتاً با ورود نمره سبک قانونمند به معادله میزان واریانس تبیین شده به ۳۳ درصد افزایش می‌یابد. به عبارتی دیگر ۳۳ درصد تفاوت‌های فردی در سرسختی پسران به وسیله چهار بعد ذکر شده از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. براساس ضریب بتا، سهم هر یک از ابعاد مذکور در تبیین واریانس سرسختی پسران به ترتیب ۲۰، ۲۲، ۲۱ و ۱۹ درصد می‌باشد که بیشترین سهم مربوط به بعد انعطاف‌پذیری خانواده می‌باشد. بعد از آن سبک خانواده آزادمنش، سپس منبع کنترل درونی و نهایتاً کمترین سهم مربوط به سبک خانواده قانونمند می‌باشد. جهت رابطه رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد بین ابعاد فوق از عملکرد خانواده با سرسختی پسران رابطه مستقیم وجود دارد. معادله رگرسیون به شرح زیر است.

$$\text{(منبع کنترل درونی)} = ۲۰\% + ۲۶/۸۲ = \text{سرسختی پسران}$$

$$\text{(سبک خانواده قانونمند)} ۱۹\% + \text{(سبک خانواده آزادمنش)} ۲۱\% + \text{(انعطاف‌پذیری)} ۲۲\% +$$

براساس جدول ۸ ضرایب رگرسیون ابعاد منبع کنترل درونی، سبک خانواده آزادمنش و تقید مذهبی برای پیش‌بینی نمره کل سرسختی دختران معنادار بوده و بر اساس ضریب تعیین، ۲۵ درصد از واریانس نمره کل سرسختی دختران به تنهایی توسط نمره منبع کنترل درونی تبیین می‌شود. با ورود نمره سبک خانواده آزادمنش به ۳۱ درصد و با ورود نمره تقید مذهبی به معادله رگرسیون، میزان واریانس تبیین شده به ۳۴ درصد افزایش می‌یابد، به

عبارتی دیگر ۳۴ درصد از تفاوت‌های فردی دختران در سرسختی به وسیله سه بعد ذکر شده از عملکرد خانواده تبیین می‌شود.

براساس ضریب بتا، سهم هر یک از این ابعاد در تبیین واریانس نمرات سرسختی دختران به ترتیب ۳۵، ۲۳ و ۱۷ درصد می‌باشد. بیشترین سهم مربوط به منبع کنترل درونی، سپس سبک خانواده آزادمنش و نهایتاً کمترین سهم مربوط به تقید مذهبی می‌باشد. جهت رابطه در رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد بین ابعاد فوق از عملکرد خانواده با سرسختی دختران رابطه مستقیم وجود دارد. معادله این رگرسیون به شرح زیر است.

$$\text{منبع کنترل درونی} (۳۵\% + ۲۶/۰۳ = \text{سرسختی دختران} \\ + \text{تقید مذهبی} (۱۷\% + \text{سبک خانواده آزادمنش} (۲۳\% +$$

بنابراین ابعاد منبع کنترل درونی، سبک خانواده آزادمنش، انعطاف‌پذیری و تفاهم در کل نمونه؛ ابعاد منبع کنترل درونی، انعطاف‌پذیری، سبک خانواده آزادمنش و سبک خانواده قانونمند در گروه پسران و ابعاد منبع کنترل درونی، سبک خانواده آزادمنش و تقید مذهبی در گروه دختران متغیرهای پیش‌بینی‌کننده نمره کل سرسختی می‌باشند و فرضیه (۴) تأیید می‌گردد.

نتیجه آزمون فرضیه پنجم

بین ترکیبی از ابعاد عملکرد خانواده با میزان تعهد دانش آموزان دوره متوسطه رابطه وجود دارد.

جدول ۹. رگرسیون چندگانه ارتباط بین ابعاد عملکرد خانواده با مؤلفه تعهد در کل نمونه

(باروش مرحله‌ای)

شاخص‌های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون	رگرسیون تراز شده	T	مقدار T سطح	F	f	سطح معناداری تغییر F	F تغییر	سطح معناداری تغییر F	چند گانه همبستگی ضریب	واریانس تبیین شده
سازماندهی	۰/۷۹	۰/۴۳	۷/۲۷	۰/۰۰۰	۵۲/۹۵	۰/۰۰۰	۵۲/۹۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۳	۰/۱۹
سازماندهی	۰/۵۶	۰/۳۱	۴/۸۱	۰/۰۰۰	۳۷/۱۶	۰/۰۰۰	۳۷/۱۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۰	۰/۲۵
منبع کنترل درونی	۰/۴۹	۰/۲۷	۴/۱۹	۰/۰۰۰	۳۷/۱۶	۰/۰۰۰	۳۷/۱۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۰	۰/۲۵
سازماندهی	۰/۵۱	۰/۲۸	۴/۳۹	۰/۰۰۰	۲۸/۴۱	۰/۰۰۰	۲۸/۴۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۲	۰/۷۲
منبع کنترل درونی تفاهم	۰/۴۰	۰/۲۲	۳/۳۸	۰/۰۰۱	۲۸/۴۱	۰/۰۰۰	۲۸/۴۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۲	۰/۷۲
سازماندهی	۰/۵۳	۰/۳۰	۴/۶۳	۰/۰۰۰	۲۲/۹۰	۰/۰۰۰	۲۲/۹۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۴	۰/۲۹
منبع کنترل درونی تفاهم	۰/۴۸	۰/۲۵	۳/۷۴	۰/۰۰۰	۲۲/۹۰	۰/۰۰۰	۲۲/۹۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۴	۰/۲۹
گرایشهای فکری- فرهنگی	۰/۳۵	۰/۱۷	۲/۸۹	۰/۰۰۴	۲۲/۹۰	۰/۰۰۰	۲۲/۹۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۴	۰/۲۹
	-	-۰/۱۳	-۲/۲۱	۰/۰۲۸	۲۲/۹۰	۰/۰۰۰	۲۲/۹۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۴	۰/۲۹

جدول ۱۰. رگرسیون چندگانه ارتباط بین ابعاد عملکرد خانواده با موافقه تعهد در گروه پسران

(با روش مرحله‌ای)

شاخص‌های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون	رگرسیون تراز شده	T	سطح معناداری T	F	f	سطح معناداری تغییر F	F تغییر	سطح معناداری تغییر F	چند گانه همبستگی ضریب	واریانس تبیین شده
تفاهم	۰/۸۱	۰/۴۵	۵/۱۶	۰/۰۰۰	۲۶/۶۸	۰/۰۰۰	۲۶/۶۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۴	۰/۲۰
تفاهم	۰/۶۸	۰/۳۷	۴/۳۵	۰/۰۰۰	۱۹/۷۴	۰/۰۰۰	۱۹/۷۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۲	۰/۲۷
سبک خانواده قانونمند	۰/۵۶	۰/۲۸	۳/۲۳	۰/۰۰۲	۱۹/۷۴	۰/۰۰۰	۱۹/۷۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۲	۰/۲۷
تفاهم	۰/۶۲	۰/۳۴	۳/۹۸	۰/۰۰۰	۱۵/۶۰	۰/۰۰۰	۱۵/۶۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۵	۰/۳۱
سبک خانواده قانونمند	۰/۴۵	۰/۲۲	۲/۵۱	۰/۰۱۴	۱۵/۶۰	۰/۰۰۰	۱۵/۶۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۵	۰/۳۱
سبک خانواده آزادمنش	۰/۳۳	۰/۲۰	۲/۳۷	۰/۰۲۰	۱۵/۶۰	۰/۰۰۰	۱۵/۶۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۵	۰/۳۱

جدول ۱۱. رگرسیون چندگانه ارتباط بین ابعاد عملکرد خانواده با مؤلفه تعهد در گروه دختران

(با روش مرحله‌ای)

شاخص‌های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون	رگرسیون تراز شده	T	سطح معناداری T	F	سطح معناداری f	F تغییر	سطح معناداری F تغییر	ضریب همبستگی چندگانه	اریانس تبیین شده
سازماندهی	۰/۸۳	۰/۴۸	۶/۰۰	۰/۰۰۰	۳۶/۰۷	۰/۰۰۰	۳۶/۰۷	۰/۰۰۰	۰/۴۸	۰/۲۳
سازماندهی	۰/۵۶	۰/۳۳	۳/۵۴	۰/۰۰۱	۲۴/۱۹	۰/۰۰۱	۲۴/۱۹	۰/۰۰۰	۰/۵۴	۰/۲۹
منبع کنترل درونی	۰/۵۱	۰/۲۹	۳/۱۱	۰/۰۰۲						
سازماندهی	۰/۴۶	۰/۲۷	۲/۸۷	۰/۰۰۵	۱۸/۱۲	۰/۰۰۵	۱۸/۱۲	۰/۰۰۰	۰/۵۶	۰/۳۲
منبع کنترل درونی	۰/۴۵	۰/۲۵	۲/۷۲	۰/۰۰۸						
تقید مذهبی	۰/۳۰	۰/۱۸	۲/۱۳	۰/۰۳۶						
سازماندهی	۰/۵۲	۰/۳۱	۳/۲۳	۰/۰۰۲	۱۵/۰۹	۰/۰۰۲	۱۵/۰۹	۰/۰۰۰	۰/۵۹	۰/۳۴
منبع کنترل درونی	۰/۵۳	۰/۳۰	۳/۱۸	۰/۰۰۲						
تقید مذهبی	۰/۳۵	۰/۲۲	۲/۵۱	۰/۰۱۳						
جامعه پذیری خانواده	۰/۳۸	۰/۱۸	-۲/۱۰	۰/۰۳۸						

نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد که ضرایب رگرسیون ابعاد سازماندهی، منبع کنترل درونی، تفاهم و گرایش‌های فکری و فرهنگی برای پیش‌بینی نمره تعهد در کل نمونه معنادار بوده و بر اساس ضریب تعیین ۱۹ درصد از واریانس نمرات تعهد به تنهایی توسط بعد سازماندهی تبیین می‌گردد. با ورود بعد منبع کنترل درونی به معادله رگرسیون، میزان واریانس تبیین شده به ۲۵ درصد، با ورود بعد تفاهم به ۲۷ درصد و با ورود بعد گرایش‌های فکری-فرهنگی واریانس تبیین شده به ۲۹ درصد افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر ۲۹ درصد تفاوت‌های فردی در مؤلفه تعهد به وسیله چهار بعد ذکر شده از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. براساس ضریب بتا بیشترین سهم در این تبیین مربوط به سازماندهی، پس از آن منبع کنترل درونی، بعد تفاهم و نهایتاً کمترین سهم مربوط به گرایش‌های

فکری- فرهنگی خانواده می‌باشد. جهت رابطه در رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد بین سه بعد اول با تعهد رابطه مستقیم وجود دارد و بعد گرایش‌های فکری- فرهنگی با تعهد رابطه معکوس نشان داده است. معادله این رگرسیون به شرح زیر است:

$$\text{تعهد} = 9/45 + 30\% \text{ (سازماندهی)} + 13\% \text{ (فکر- فرهنگی)} - 17\% \text{ (تفاهم)} + 25\% \text{ (منبع کنترل درونی)}$$

نتایج جدول ۱۰ نشان می‌دهد که ضرایب رگرسیون ابعاد تفاهم، سبک خانواده قانونمند و سبک خانواده آزادمنش برای پیش بینی نمره تعهد در گروه پسران معنادار می‌باشند. براساس ضریب تعیین ۲ درصد از واریانس نمرات تعهد در این گروه به تنهایی توسط نمره تفاهم خانواده تبیین می‌شود. با ورود نمره سبک خانواده قانونمند به معادله میزان واریانس تبیین شده به ۲۷ درصد و با ورود نمره سبک خانواده آزادمنش به معادله میزان واریانس تبیین شده به ۳۱ درصد افزایش می‌یابد. به عبارتی دیگر، ۳۱ درصد از تفاوت‌های فردی پسران در نمره تعهد به وسیله سه بعد مذکور از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. براساس ضریب بتا سهم هر یک از این ابعاد در تبیین واریانس نمرات تعهد پسران به ترتیب ۳۴، ۲۲ و ۲۰ درصد می‌باشد که بیشترین سهم مربوط به تفاهم و کمترین سهم مربوط به سبک خانواده آزادمنش است. جهت رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد بین ابعاد فوق از عملکرد خانواده با تعهد پسران رابطه مستقیم وجود دارد. معادله این رگرسیون به شرح زیر است:

$$\text{تعهد پسران} = 7/09 + 34\% \text{ (تفاهم)} + 20\% \text{ (سبک خانواده آزادمنش)} + 22\% \text{ (سبک خانواده قانونمند)}$$

نتایج جدول ۱۱ نشان می‌دهد که ضرایب رگرسیون ابعاد سازماندهی، منبع کنترل درونی، تقید مذهبی و جامعه‌پذیری خانواده برای پیش بینی نمره تعهد دختران معنادار می‌باشند. براساس ضریب تعیین ۲۳ درصد از واریانس نمرات تعهد دختران به تنهایی

توسط نمره سازماندهی خانواده تبیین می‌شود. با ورود نمره منبع کنترل درونی به معادله میزان واریانس تبیین شده به ۰/۲۹، با ورود نمره تقید مذهبی به ۳۲ درصد و با ورود نمره جامعه‌پذیری خانواده به معادله میزان واریانس تبیین شده به ۳۴ درصد افزایش می‌یابد. به عبارتی دیگر ۳۴ درصد از تفاوت‌های فردی دختران در نمره تعهد به وسیله چهار بعد مذکور از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. بر اساس ضریب بتا سهم هر یک از این ابعاد در تبیین واریانس نمرات تعهد دختران به ترتیب ۳۱، ۳۰، ۲۲ و ۱۸ درصد می‌باشد. بیشترین سهم مربوط به سازماندهی و پس از آن منبع کنترل درونی و سپس تقید مذهبی بوده و کمترین سهم مربوط به جامعه‌پذیری خانواده می‌باشد. جهت رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد که بین ابعاد سازماندهی، منبع کنترل درونی و تقید مذهبی خانواده با تعهد دختران رابطه مستقیم و بین جامعه‌پذیری خانواده و تعهد این گروه رابطه معکوس وجود دارد. معادله این رگرسیون به شرح زیر است:

$$\text{(سازماندهی)} \quad ۱۰/۵۷ + ۳۱\% = \text{تعهد دختران}$$

$$\text{(جامعه‌پذیری خانواده)} \quad ۱۸\% - \text{(تقید مذهبی)} \quad ۲۲\% + \text{منبع کنترل درونی)} \quad ۳۰\% +$$

بنابراین ابعاد سازماندهی، منبع کنترل درونی، تفاهم و گرایش‌های فکری - فرهنگی در کل نمونه ابعاد تفاهم، سبک خانواده قانونمند و سبک خانواده آزادمنش در گروه پسران و ابعاد سازماندهی، منبع کنترل درونی، تقید مذهبی و جامعه‌پذیری خانواده در گروه دختران متغیرهای پیش‌بینی کننده نمره تعهد می‌باشند و فرضیه پنجم تأیید می‌گردد.

نتیجه آزمون فرضیه ششم

بین ترکیبی از ابعاد عملکرد خانواده با میزان کنترل دانش آموزان رابطه وجود دارد.

جدول ۱۲. رگرسیون چندگانه ارتباطی ابعاد عملکرد خانواده با مؤلفه کنترل در کل نمونه

(با روش مرحله‌ای)

شاخص‌های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون شده	رگرسیون تراز شده	T	معناداری سطح T	F	سطح معناداری f	F تغییر	معناداری F تغییر	سطح معناداری F تغییر	ضریب همبستگی چندگانه	وارینانس تبیین شده
آرمان خانواده	۰/۸۷	۰/۴۳	۷/۲۲	۰/۰۰۰	۵۲/۱۲	۰/۰۰۰	۵۲/۱۲	۰/۰۰۰	۰/۴۳	۰/۱۹	
آرمان خانواده	۰/۶۲	۰/۳۱	۴/۸۸	۰/۰۰۰	۳۸/۳۸	۰/۰۰۰	۳۸/۳۸	۰/۰۰۰	۰/۵۰	۰/۲۵	
سبک خانواده	۰/۶۵	۰/۲۹	۴/۵۰	۰/۰۰۰							
آزاد منش	۰/۶۵	۰/۲۹	۴/۵۰	۰/۰۰۰							
آرمان خانواده	۰/۴۳	۰/۲۲	۳/۰۴	۰/۰۰۳	۲۸/۹۴	۰/۰۰۰	۲۸/۹۴	۰/۰۰۰	۰/۵۳	۰/۲۸	
سبک خانواده	۰/۶۲	۰/۲۷	۴/۳۵	۰/۰۰۰							
آزاد منش	۰/۴۸	۰/۱۹	۲/۷۹	۰/۰۰۶							
جامعه پذیری خانواده	۰/۴۸	۰/۱۹	۲/۷۹	۰/۰۰۶							
آرمان خانواده	۰/۳۸	۰/۱۹	۲/۶۵	۰/۰۰۸	۲۳/۶۱	۰/۰۰۰	۲۳/۶۱	۰/۰۰۰	۰/۵۴	۰/۳۰	
سبک خانواده	۰/۵۵	۰/۲۴	۳/۸۱	۰/۰۰۰							
آزاد منش	۰/۴۳	۰/۱۷	۲/۴۹	۰/۰۱۳							
جامعه پذیری خانواده	۰/۴۱	۰/۱۵	۲/۴۰	۰/۰۱۷							
انعطاف پذیری	۰/۴۱	۰/۱۵	۲/۴۰	۰/۰۱۷							
آرمان خانواده	۰/۲۹	۰/۱۴	۱/۹۴	۰/۰۵۳	۲۰/۳۰	۰/۰۰۰	۲۰/۳۰	۰/۰۰۰	۰/۵۶	۰/۳۱	
سبک خانواده	۰/۴۹	۰/۲۲	۳/۶۱	۰/۰۰۱							
آزاد منش	۰/۳۵	۰/۱۴	۲/۰۴	۰/۰۴۳							
جامعه پذیری خانواده	۰/۳۸	۰/۱۴	۲/۳۴	۰/۰۲۶							
انعطاف پذیری	۰/۳۳	۰/۱۴	۲/۰۸	۰/۰۳۹							
منبع کنترل درونی	۰/۳۳	۰/۱۴	۲/۰۸	۰/۰۳۹							

جدول ۱۳. رگرسیون چندگانه ارتباط بین ابعاد عملکرد خانواده با مؤلفه کنترل در گروه پسران

(باروش چندمرحله‌ای)

شاخص‌های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون	رگرسیون تراز شده	T	معناداری T	F	سطح معناداری f	F تغییر	معناداری F تغییر	سطح معناداری F تغییر	ضرب همبستگی چندگانه	واریانس تبیین شده
آرمان خانواده	۰/۹۶	۰/۴۷	۵/۵۰	۰/۰۰۰	۳۰/۱۹	۰/۰۰۰	۳۰/۱۹	۰/۰۰۰	۰/۴۷	۰/۲۲	
آرمان خانواده انعطاف پذیری	۰/۷۸ ۰/۶۸	۰/۳۸ ۰/۲۸	۴/۳۷ ۳/۲۱	۰/۰۰۰ ۰/۰۰۲	۲۱/۵۵	۰/۰۰۰	۱۰/۳۰	۰/۰۰۲	۰/۵۴	۰/۲۹	
آرمان خانواده انعطاف پذیری سبک خانواده آزادمنش	۰/۵۵ ۰/۶۲ ۰/۴۸	۰/۲۶ ۰/۲۵ ۰/۲۵	۲/۸۵ ۳/۰۰ ۲/۸۱	۰/۰۰۵ ۰/۰۰۳ ۰/۰۰۶	۱۷/۹۲	۰/۰۰۰	۷/۸۹	۰/۰۰۶	۰/۵۸	۰/۳۴	

جدول ۱۴. رگرسیون چندگانه ارتباط بین ابعاد عملکرد خانواده با مؤلفه کنترل در گروه دختران

(باروش مرحله‌ای)

شاخص‌های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون	رگرسیون تراز شده	T	سطح معناداری T	F	سطح معناداری f	F تغییر	معناداری F تغییر	سطح معناداری F تغییر	ضرب همبستگی چندگانه	واریانس تبیین شده
سبک خانواده آزادمنش	۱/۱۱	۰/۴۲	۴/۹۸	۰/۰۰۰	۲۴/۷۹	۰/۰۰۰	۲۴/۸۰	۰/۰۰۰	۰/۴۲	۰/۱۷	
سبک خانواده آزادمنش منبع کنترل درونی	۰/۸۳ ۰/۶۴	۰/۳۱ ۰/۲۷	۳/۵۷ ۳/۰۵	۰/۰۰۱ ۰/۰۰۳	۱۷/۹۱	۰/۰۰۰	۹/۲۹	۰/۰۰۳	۰/۴۸	۰/۲۳	
سبک خانواده آزادمنش منبع کنترل درونی تقید مذهبی	۰/۶۹ ۰/۵۲ ۰/۴۳	۰/۲۶ ۰/۲۲ ۰/۲۰	۲/۸۹ ۲/۴۴ ۲/۲۲	۰/۰۰۵ ۰/۰۱۶ ۰/۰۲۸	۱۴/۰۰	۰/۰۰۰	۴/۹۴	۰/۰۲۸	۰/۵۲	۰/۲۷	

نتایج جدول ۱۲ نشان می‌دهد که ضرایب رگرسیون ابعاد آرمان خانواده، سبک خانواده آزادمنش، جامعه‌پذیری خانواده، انعطاف‌پذیری و منبع کنترل درونی برای پیش‌بینی نمره کنترل در کل نمونه معنادار بوده و براساس ضریب تعیین، ۱۹ درصد از واریانس نمرات کنترل توسط نمره آرمان خانواده تبیین می‌شود. با ورود نمره سبک خانواده آزادمنش به معادله میزان واریانس تبیین شده به ۲۵ درصد، با ورود نمره جامعه‌پذیری خانواده به ۲۸ درصد، همچنین با ورود نمره انعطاف‌پذیری به ۳۰ درصد و نهایتاً با ورود نمره منبع کنترل درونی به معادله میزان واریانس تبیین شده به ۳۱ درصد افزایش می‌یابد. به عبارتی دیگر ۳۱ درصد تفاوت‌های فردی در مؤلفه کنترل به وسیله پنج بعد ذکر شده از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. بر اساس ضریب بتا سهم هر یک از ابعاد مذکور در تبیین واریانس نمرات کنترل به ترتیب ۱۴، ۲۲، ۱۴، ۱۴ و ۱۴ درصد می‌باشد که بیشترین سهم مربوط به سبک خانواده آزادمنش بوده و سهم بقیه ابعاد یکسان می‌باشد. جهت رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد بین ابعاد فوق با کنترل رابطه مستقیم وجود دارد. معادله این رگرسیون به شرح زیر است:

$$\begin{aligned} & \text{(سبک خانواده آزادمنش)} + 0.22 + \text{(آرمان خانواده)} + 0.14 + \text{کنترل} = 0.10 \\ & \text{(منبع کنترل درونی)} + 0.14 + \text{(انعطاف‌پذیری)} + 0.14 + \text{(جامه‌پذیری خانواده)} + 0.14 \end{aligned}$$

نتایج جدول ۱۳ نشان می‌دهد که ضرایب رگرسیون ابعاد آرمان خانواده، انعطاف‌پذیری و سبک خانواده آزادمنش برای پیش‌بینی نمره کنترل در گروه پسران معنادار می‌باشد. بر اساس ضریب تعیین ۲۲ درصد از واریانس نمرات کنترل در این گروه به تنهایی توسط نمره آرمان خانواده تبیین می‌شود. با ورود نمره انعطاف‌پذیری به معادله این واریانس به ۲۹ درصد و نهایتاً با ورود نمره سبک خانواده آزادمنش به معادله رگرسیون میزان واریانس تبیین شده به ۳۴ درصد افزایش می‌یابد. به عبارتی دیگر ۳۴ درصد از تفاوت‌های فردی پسران در نمره کنترل به وسیله سه بعد مذکور از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. بر اساس ضریب بتا سهم هر یک از این ابعاد در تبیین واریانس نمرات کنترل پسران به ترتیب ۲۶، ۲۵ و ۲۵ درصد می‌باشد که بیشترین سهم مربوط به آرمان خانواد بوده

وسهم دو بعد دیگر یکسان می‌باشد. جهت رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد بین ابعاد فوق از عملکرد خانواده با نمره کنترل پسران رابطه مستقیم وجود دارد. معادله این رگرسیون به شرح زیر است:

$$\text{(آرمان خانواده)} = 0.50 + 0.26 \times \text{کنترل پسران} \\ + 0.24 \times \text{(سبک خانواده آزادمنش)} + 0.25 \times \text{(انعطاف‌پذیری)}$$

نتایج جدول ۱۴ نشان می‌دهد که ضرایب رگرسیون ابعاد سبک خانواده آزادمنش، منبع کنترل درونی و تقید مذهبی برای پیش بینی نمره کنترل در گروه دختران معنادار می‌باشد. براساس ضریب تعیین ۱۷ درصد از واریانس نمرات کنترل در این گروه به تنهایی توسط سبک خانواده آزادمنش تبیین می‌شود. با ورود نمره منبع کنترل درونی به معادله این واریانس به ۲۳ درصد و با ورود نمره تقید مذهبی به معادله رگرسیون، میزان واریانس تبیین شده به ۲۷ درصد افزایش می‌یابد. به عبارتی دیگر ۲۷ درصد تفاوت‌های فردی دختران در نمره کنترل بوسیله سه بعد مذکور از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. بر اساس ضریب بتا سهم هر یک از این ابعاد در تبیین واریانس نمرات کنترل دختران به ترتیب ۲۶، ۲۲ و ۲۰ درصد می‌باشد. بیشترین سهم مربوط به سبک خانواده آزادمنش، پس از آن منبع کنترل درونی و کمترین سهم مربوط به تقید مذهبی می‌باشد. جهت رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد بین ابعاد فوق از عملکرد خانواده با نمره کنترل دختران رابطه مستقیم وجود دارد. معادله این رگرسیون به شرح زیر است:

$$\text{(سبک خانواده آزادمنش)} = 0.48 + 0.26 \times \text{کنترل دختران} \\ + 0.20 \times \text{(تقید مذهبی)} + 0.22 \times \text{(منبع کنترل درونی)}$$

بنابراین ابعاد آرمان خانواده، سبک خانواده آزادمنش، جامعه‌پذیری خانواده، انعطاف‌پذیری و منبع کنترل در کل نمونه ابعاد آرمان خانواده و انعطاف‌پذیری و سبک خانواده آزادمنش در گروه پسران و ابعاد سبک خانواده آزادمنش و منبع کنترل درونی و

جدول ۱۷. رگرسیون چند گانه ارتباط بین ابعاد عملکرد خانواده با نمره مبارزه جویی در گروه

دختران (به روش مرحله‌ای)

شاخص‌های آماری ابعاد عملکرد خانواده	رگرسیون ضریب	رگرسیون تراز شده	T	T	سطح معناداری	F	f	سطح معناداری	F تغییر	معناداری F تغییر	سطح	چند گانه همبستگی	ضریب	واریانس تبیین شده
منبع کنترل درونی	۰/۵۰	۰/۲۹	۳/۳۵	۱۱/۲۷	۰/۰۰۱	۱۱/۲۷	۰/۰۰۱	۱۱/۲۷	۱۱/۲۷	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۰۹
منبع کنترل درونی و استقلال و تفرد	۰/۵۲	۰/۳۰	۳/۵۹	۱۱/۶۶	۰/۰۰۰	۱۱/۶۶	۰/۰۰۰	۱۱/۶۶	۱۱/۰۸	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۴۱	۰/۴۱	۰/۱۷

نتایج جدول ۱۵ نشان می‌دهد که ضرایب رگرسیون ابعاد استقلال و تفرد و منبع کنترل درونی برای پیش بینی نمره مبارزه جویی در کل نمونه معنادار می‌باشند و براساس ضریب تعیین ۶ درصد از واریانس نمرات مبارزه جویی به تنهایی توسط نمره استقلال و تفرد تبیین می‌شود و با ورود نمره منبع کنترل درونی به معادله واریانس تبیین شده به ۱۱ درصد می‌رسد. به عبارتی دیگر ۱۱ درصد از تفاوت‌های فردی در نمره مبارزه جویی به وسیله دو بعد مذکور از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. بر اساس ضریب بتا سهم هر یک از این ابعاد در تبیین واریانس نمرات مبارزه جویی به ترتیب ۲۶ و ۲۱ درصد می‌باشد. جهت رگرسیون چند گانه نشان می‌دهد بین ابعاد فوق با مبارزه جویی رابطه مستقیم وجود دارد. معادله این رگرسیون به شرح زیر است:

$$\text{منبع کنترل درونی} = ۰/۲۱ + (\text{استقلال و تفرد}) ۰/۲۶ + ۱۰/۲۲ = \text{مبارزه جویی}$$

نتایج جدول ۱۶ نشان می‌دهد که ضرایب رگرسیون ابعاد استقلال و تفرد و گرایش‌های فکری و فرهنگی خانواده برای پیش بینی نمرات مبارزه جویی در گروه پسران معنادار می‌باشد. بر اساس ضریب تعیین ۵ درصد واریانس نمرات مبارزه جویی در این گروه به تنهایی توسط نمره استقلال و تفرد خانواده تبیین می‌شود و با ورود نمره گرایش‌های فکری - فرهنگی خانواده به معادله رگرسیون میزان واریانس تبیین شده به ۹ درصد افزایش

می‌یابد. به عبارتی دیگر ۹ درصد از تفاوت‌های فردی پسران در نمره مبارزه‌جویی به وسیله دو بعد مذکور از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. براساس ضریب بتا سهم هر یک از این ابعاد در تبیین واریانس نمرات مبارزه‌جویی پسران به ترتیب ۲۵ و ۲۱ درصد می‌باشد که سهم استقلال و تفرد بیشتر و سهم گرایش‌های فکری-فرهنگی کمتر می‌باشد. جهت رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد بین نمره ابعاد فوق از عملکرد خانواده با نمره مبارزه‌جویی رابطه مستقیم وجود دارد. معادله این رگرسیون به شرح زیر است:

$$\text{(گرایش‌های فکری-فرهنگی)} + ۰.۲۲ + \text{(استقلال و تفرد)} + ۰.۲۵ = ۹/۷۶ \text{ مبارزه‌جویی}$$

نتایج جدول ۱۷ نشان می‌دهد که ضرایب رگرسیون ابعاد منبع کنترل و استقلال و تفرد برای پیش‌بینی نمرات مبارزه‌جویی در گروه دختران معنادار می‌باشد. براساس ضریب تعیین ۹ درصد واریانس نمرات مبارزه‌جویی دختران به تنهایی توسط نمره منبع کنترل درونی تبیین می‌شود و با ورود نمره استقلال و تفرد به معادله رگرسیون میزان واریانس تبیین شده به ۱۷ درصد افزایش می‌یابد. به عبارتی دیگر ۱۷ درصد از تفاوت‌های فردی دختران در نمره مبارزه‌جویی بوسیله دو بعد مذکور از عملکرد خانواده تبیین می‌شود. براساس ضریب بتا سهم هر یک از این ابعاد در تبیین واریانس نمرات مبارزه‌جویی دختران به ترتیب ۳۰ و ۲۸ درصد می‌باشد که سهم بیشتر مربوط به منبع کنترل درونی و سهم کمتر مربوط به استقلال و تفرد می‌باشد. جهت رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد بین نمره ابعاد فوق از عملکرد خانواده با نمره مبارزه‌جویی دختران رابطه مستقیم وجود دارد. معادله این رگرسیون به شرح زیر است:

$$\text{(استقلال و تفرد)} + ۰.۲۸ + \text{(منبع کنترل درونی)} + ۰.۳۰ = ۸/۶۶ \text{ مبارزه‌جویی دختران}$$

بنابراین ابعاد استقلال و تفرد و منبع کنترل درونی در کل نمونه، استقلال و تفرد و گرایش‌های فکری-فرهنگی در گروه پسران و ابعاد منبع کنترل درونی و استقلال و تفرد

در گروه دختران متغیرهای پیش‌بینی‌کننده نمره مبارزه‌جویی می‌باشند و فرضیه هفتم تأیید می‌گردد.

نتیجه آزمون فرضیه هشتم

بین سرسختی دانش آموزان پسر و دختر دوره متوسطه تفاوت وجود دارد.

جدول ۱۹. مقایسه میانگین نمرات دانش آموزان پسر و دختر و هر یک از مؤلفه‌های آن

ردیف	شاخص‌ها مؤلفه‌ها	دختر		پسر		t	سطح معناداری
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
۱	تعهد	۲۷/۲۰	۵/۵۳	۲۵/۶۷	۵/۷۰	۲/۰۷	۰/۰۴
۲	کنترل	۳۰/۰۳	۶/۵۴	۲۸/۸۴	۷/۶۹	۱/۱۷	۰/۲۱
۳	مبارزه‌جویی	۲۱/۵۸	۵/۶۷	۲۲/۶۰	۵/۴۷	-۱/۳۸	۰/۱۷
۴	کل	۷۸/۸۳	۱۲/۵۷	۷۷/۱۲	۱۴/۶۳	۰/۹۴۷	۰/۳۴

یافته‌های جدول ۱۹ حاکی از آن است که تفاوت دو گروه دانش آموزان پسر و دختر در نمره کل سرسختی معنادار نمی‌باشد. از بین مؤلفه‌های سرسختی نیز تفاوت نمره دو گروه فقط در مؤلفه تعهد معنادار می‌باشد (میانگین نمره پسران از دختران بیشتر است) و در دو مؤلفه دیگر تفاوت آنها معنادار نیست. به این ترتیب فرضیه ۸ مبنی بر وجود تفاوت بین سرسختی دو گروه دانش آموزان دختر و پسر رد می‌گردد.

یافته‌های جانبی

یافته‌های جانبی این پژوهش نشان داد که بین عملکرد خانواده از دیدگاه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره متوسطه تفاوت معنادار وجود دارد. این یافته‌ها در جدول ۲۰ آمده است.

جدول ۲۰. مقایسه نمرات دانش‌آموزان پسر و دختر در عملکرد خانواده و هر یک از ابعاد آن

ردیف	شاخص‌ها ابعاد عملکرد خانواده	پسر		دختر		t	سطح معناداری
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
۱	همبستگی	۱۷/۰۶	۲/۸۵	۱۵/۰۵	۳/۷۳	۴/۶۱	۰/۰۰۰
۲	بیانگری	۱۵/۷۴	۲/۹۲	۱۴/۹۰	۳/۴۴	۱/۹۹	۰/۰۴۸
۳	تفاهم	۱۴/۷۰	۳/۰۴	۱۴/۳۵	۲/۶۳	۰/۹۳	۰/۳۵۱
۴	گرایش‌های فکری-فرهنگی	۱۲/۱۶	۲/۹۴	۱۲/۲۲	۲/۷۲	۰/۱۶	۰/۸۷۰
۵	گرایش‌های تفریحی-فعال	۱۳/۳۳	۳/۴۴	۱۲/۳۶	۲/۹۵	۲/۲۹	۰/۰۲۳
۶	تقید مذهبی	۱۶/۴۹	۳/۱۱	۱۵/۳۶	۳/۴۹	۲/۵۶	۰/۰۱۱
۷	سازماندهی	۱۶/۶۵	۲/۷۶	۱۵/۲۰	۳/۳۴	۳/۶۰	۰/۰۰۰
۸	جامعه‌پذیری خانواده	۱۶/۳۷	۲/۸۴	۱۵/۵۰	۲/۷۲	۲/۳۷	۰/۰۱۸
۹	منع کنترل درونی	۱۵/۱۰	۳/۰۵	۱۴/۳۸	۳/۱۹	۱/۷۵	۰/۰۸۰
۱۰	آرمان خانواده	۱۵/۵۹	۳/۱۶	۱۳/۷۶	۳/۷۰	۳/۹۹	۰/۰۰۰
۱۱	انعطاف‌پذیری	۱۴/۶۷	۲/۷۶	۱۴/۳۲	۲/۴۸	۱/۰۲	۰/۳۰۸
۱۲	سبک خانواده آزادمنش	۱۴/۵۵	۳/۴۶	۱۴/۷۶	۲/۸۸	۰/۵۰	۰/۶۱۴
۱۳	سبک خانواده قانونمند	۱۴/۱۳	۲/۷۱	۱۳/۸۸	۲/۸۵	۰/۶۸	۰/۴۹۳
۱۴	سبک خانواده مستبد	۱۴/۶۸	۲/۶۹	۱۵/۲۳	۲/۳۷	-۱/۶۵	۰/۱۰۰
۱۵	استقلال و تفرد	۱۲/۷۸	۲/۷۶	۱۳/۱۵	۳/۱۳	-۰/۹۶	۰/۳۳۶
۱۶	کل	۲۲۴/۰۵	۲۳/۰۳	۲۱۴/۴۸	۲۵/۸۳	۲/۹۵	۰/۰۰۳

یافته‌های جدول ۲۰ حاکی از آن است که تفاوت دو گروه دانش‌آموزان دختر و پسر در کل عملکرد خانواده در سطح $p < ۰/۰۱$ معنادار بوده، همچنین تفاوت دو گروه در ابعاد همبستگی، سازماندهی، آرمان خانواده در سطح $p < ۰/۰۱$ و در ابعاد بیانگری، گرایش‌های

تفریحی، تقید مذهبی و جامعه‌پذیری خانواده در سطح $p < 0/05$ معنادار بوده است. در تمام ابعاد مذکور، میانگین نمره پسران از دختران بالاتر است.

نتیجه‌گیری

این پژوهش برای اولین بار است که در شهرستان کنگاور رابطه بین عملکرد خانواده و سرسختی روان‌شناختی دانش‌آموزان را مورد بررسی قرار داده است. از آنجا که سؤال و هدف اصلی پژوهش حاضر آن بود که دریابد، آیا بین عملکرد خانواده و میزان سرسختی فرزندان رابطه وجود دارد؟ اکنون که نتیجه پژوهش نشان می‌دهد بیش از ۲۸ درصد واریانس نمره سرسختی با نمره عملکرد خانواده مشترک می‌باشد، لذا می‌توان ادعا کرد که شواهد لازم مبنی بر وجود چنین ارتباطی در این شهرستان بدست آمده است.

یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیقات مینو چین (۱۹۷۴) که نقش خانواده را در پاسخ به نیازها و مطالبات جامعه با اهمیت شمرده است و نیز با اعتقاد جان لاک که معتقد است عقلانیت و فردیت یافتن کودکان از طریق کاربرد به‌هنگام تشویق و تنبیه توسط والدین پرورش می‌یابند و همچنین با یافته‌های استافورد و به‌یر (ترجمه دهگانپور و خرازچی، ۱۳۷۷) که بیانگر توجه دیرین به نقش والدین و عملکرد خانواده در شکل‌دهی ویژگی‌های شخصیتی می‌باشد منطبق است.

همچنین یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که ویژگی‌هایی از عملکرد خانواده که با سرسختی رابطه دارد، با تعالیم ادیان آسمانی مخصوصاً دین اسلام و آموزه‌های شخص پیامبر (ص) ارتباط داشته و اگر دستورات اسلام در این زمینه رعایت شود، در حقیقت به تمام مسائلی که روانشناسی به آن تأکید می‌کند که برای پرورش فرزندان سالم لازم است عمل خواهد شد و درمی‌یابیم که بین علم روان‌شناسی و دین اسلام رابطه بسیار قوی وجود دارد.

ویژگی‌هایی از عملکرد خانواده که با سرسختی رابطه داشته و می‌توانند پیشایند آن باشند، عبارتند از: رابطه عاطفی نزدیک بین اعضاء (همبستگی)، ابراز احساسات، افکار و علائق در چهارچوب خانواده (بیانگری)، محدود بودن ضدیت و رقابت در تعاملات بین

اعضاء (تفاهم)، پایبندی به ارزش‌ها و شرکت در فعالیت‌های مذهبی (تقید مذهبی)، مراعات نظم در امور خانوادگی (سازماندهی)، گستردگی تعاملات اجتماعی خانواده با محیط بیرون (جامعه‌پذیری خانواده)، اعتقاد به مؤثر بودن تلاش خانواده برای کنترل رویدادها (منبع کنترل درونی)، پذیرش خانواده با وضعیت موجود از سوی اعضاء (آرمان خانواده) وجود قوانین و مقررات معقول و باثبات در خانواده (سبک خانواده قانونمند) شرکت تمام اعضاء در تصمیم‌گیری‌ها و احترام متقابل بین آنها (سبک خانواده آزادمنش).

خانواده‌های دارای این ویژگی‌ها مستعد پرورش فرزندان هستند که با زندگی در آمیخته و از آن لذت می‌برند، بر روند زندگی خویش احساس کنترل دارند، از تغییر و مشکلات پیش آمده در زندگی نمی‌هراسند، بلکه با همبستگی با دیگر اعضای خانواده و مشورت به حل مشکلات می‌پردازند و در مقابل فشارهای زندگی بسیار مقاوم‌تر هستند. به امید روزی که همه فرزندان این گونه باشند.

پیشنهادات

الف) پیشنهادات پژوهشی

۱- پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های مشابه عملکرد خانواده از دیدگاه دو یا بیشتر از دو نفر از اعضای خانواده مورد سنجش قرار گرفته و جمع‌بندی آن بعنوان نمره عملکرد خانواده منظور شود.

۲- در صورت امکان روابط بین عملکرد خانواده با ویژگی‌های فرزندان با نگرش دوسویه و سیستمی مورد مطالعه قرار بگیرد.

۳- با توجه به اهمیت ویژگی‌هایی مانند تعهد، احساس کنترل و مبارزه‌جوئی شایسته است ابزارهایی معتبر و پایا برای ارزیابی هر کدام تهیه شده و رابطه بین عوامل مختلف خانوادگی و آموزشگاهی با هر یک از این ویژگی‌ها بطور وسیعی مورد مطالعه و شناسایی قرار گیرد.

۴- با توجه به آنکه نمره بعد تقید مذهبی دختران با نمرات سرسختی، تعهد و کنترل آنها رابطه معنادار نشان داده، اما این رابطه در گروه پسران مشاهده نشده و از طرفی نمره

این بعد در گروه پسران با مبارزه‌جویی رابطه منفی نشان داده و در گروه دختران چنین رابطه‌ای وجود نداشته، لذا پیشنهاد می‌شود علل احتمالی این وضعیت در پژوهش مشترکی با گروه‌های علمی دیگر مورد مطالعه قرار بگیرد.

ب) پیشنهادات اجرایی

۱- پیشنهاد می‌شود سازمان‌هایی نظیر آموزش و پرورش، انجمن اولیاء و مربیان و صدا و سیما که با خانواده‌ها در ارتباط هستند و نیز روانشناسان و مشاورانی که در حوزه اصلاح تعاملات خانوادگی فعالیت می‌کنند، ویژگی‌های خانوادگی مرتبط با سرسختی را به خانواده‌ها آموزش داده و بر اهمیت آنها برای پرورش فرزندان مقاوم تأکید نمایند.

۲- با توجه به اهمیت دین در بین مردم ایران در صورتی که دستورات اسلام در زمینه عملکرد خانواده و سرسختی روان‌شناختی مورد توجه روانشناسان قرار گرفته و همراه با مسائل روان‌شناسی به روشی کاربردی درآید می‌تواند در مواقع ضروری از آن استفاده گردد.

منابع

- احدی، حسن و محسنی، نیک‌چهر. (۱۳۷۸). *روان‌شناسی رشد*. تهران: چاپ و نشر بنیاد. استافورد، لورا و بهیر، چری. (۱۳۷۷). *تعامل والدین و کودکان*. ترجمه: محمود دهگانپور و مهرداد خرازچی، تهران: رشد.
- بارکر، فیلیپ. (۱۹۸۶). *خانواده درمانی پایه*. ترجمه: زهره دهقانی و محسن دهقانی (۱۳۷۵). تهران: رشد.
- اسلامی، عبدالله. (۱۳۸۰). *بررسی رابطه ساختار تعاملات خانواده (عملکرد خانواده) با سبک‌های مقابله با فشارهای روانی و تفاوت‌های جنسی در دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی شهرستان کاشان*. (پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد) دانشگاه تربیت معلم تهران.
- برک، لورا ای. (۲۰۰۱). *روان‌شناسی رشد*. ترجمه: سید یحیی محمدی، (۱۳۸۵). تهران: ارسباران.

بهاری، فرشاد. (۱۳۷۹). مقایسه عملکرد خانواده زوج‌های در حال طلاق و غیرطلاق ارجاعی به سازمان پزشکی قانونی کشور. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه تربیت معلم تهران. پورافکاری، نصرت‌الله. (۱۳۷۶). فرهنگ جامع روان‌شناسی در روانپزشکی. تهران: فرهنگ معاصر.

جی هی لی. (۱۹۷۶). روان درمانی خانواده. ترجمه‌ی: باقر ثنائی. (۱۳۷۰). تهران: سپهر. دلاور، علی. (۱۳۷۵). احتمالات و آمار کاربردی در روان‌شناسی و علوم تربیتی. تهران: رشد. دلاور، علی. (۱۳۷۶). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران: رشد. ستیر، ویرجینا. (۱۹۷۶). آدم‌سازی در روان‌شناسی خانواده. ترجمه: بهروز بیرشک، (۱۳۷۶)، تهران: رشد.

سعادت‌مند. (۱۳۷۶). بررسی رابطه بین کارائی خانواده و سلامت عمومی فرزندان آنها. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد رودهن.

سیف، علی‌اکبر. (۱۳۸۵). اندازه‌گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی. تهران: دوران. سرمد، زهره و بازرگان، عباس. (۱۳۸۳). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: آگاه. شولتز، دوان و شولتز، سیدنی، آلن. (۱۹۹۸). نظریه‌های شخصیت. ترجمه: سید یحیی محمدی. (۱۳۷۹). تهران: مؤسسه نشر ویرایش.

کورمن. آ.ک. (ل.). روان‌شناسی صنعتی و سازمانی. ترجمه: حسین شکرشکن. (۱۳۷۰). تهران: رشد.

کلانتری، مهرداد. (۱۳۷۹). کودک پرتحرک. اصفهان: مهر قائم.

گیدنز، آنتونی. (۱۹۸۹). مبانی جامعه‌شناسی. ترجمه: احمد صبوری، (۱۳۷۳)، تهران: آگاه. گرین، جودیت و مانوئلا، دی‌الیویا. کاربرد آزمون‌های آماری در پژوهش‌های علوم رفتاری. ترجمه: علی دلاور و مهرداد پڑهان، (۱۳۸۴)، تهران: ازسباران.

ماسن، پاول هنری، کیگان، جروم، هوستون، آلنا کارول و کانجر، جان‌جین. رشد و شخصیت کودک. ترجمه: مهشید یاسائی. (۱۳۷۳). تهران: مرکز.

مینوچین، سالوادور. (۱۹۷۴). خانواده و خانواده درمانی. ترجمه: باقر ثنائی، (۱۳۷۵). تهران: امیرکبیر.

میتوس، اندور. رازشاد زیستن. ترجمه: وحید افضل‌ی‌راد. (۱۳۸۱). تهران: نیریز.

- نجمی، بدرالدین. (۱۳۷۵). بررسی ارتباط بین عملکرد خانواده و محبوبیت اجتماعی نوجوانان در گروه همسال. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد. رودهن.
- نادری، عزت‌الله و سیف‌نراقی، مریم. (۱۳۷۰). روش‌های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی. تهران: بدر.
- نجاریان، فرزانه. (۱۳۷۴). عوامل مؤثر در کارایی خانواده. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی رودهن.
- وندر، زندن، جیمز. روان‌شناسی رشد. ترجمه: حمزه گنجی. (۱۳۸۴). تهران: ساوالان.
- وزیری، شهرام و همکاران. (۱۳۸۳). روش تنظیم گزارش و پژوهش در روان‌شناسی، مشاوره و علوم تربیتی. تهران: روان.

- Abramson, L.Y, Seligman, M. E. P., & Teasdale. J. D. (1978). *learned helplessness in humans : critique and reformulation. Journd of Abnormal psychlogg*,87-49-74
- Baldwin.A. L., Baldwin,C. P., Kasser. T., Zax, M., Sameroff, A., & Seifer, R. (1993). *contextual risk and resiliency during late adolescence.Development and psychopathology*.5,741-761
- Bloom, B. L. (1985). *A factor andlisis of self report measures of family functioning. family process*. 24 (2) 225-239.
- Carlson, J. Sperry, L. & Lewis, J. A. (1997). *Family therapy ensuring treatment efficacy*. Brook/cole publishing company.
- Fallon, B. frydeubery,.E. Boldero, J. (1993). *Perception of family climate and adolescence coping*. Paper persented at the 28th conference of the Australin psychological society. Gold coast.
- Glic, I. D. & et al. (1987). *Marital and family therapy* Third edition, London, NW.70x.
- Hardiness institute (1985). *Personal views survey*. Chicicago: Author. www. Hardinstitute. com/Hardi-health. Htm.
- Kobasa, S. & Maddi, S. (1982). *Hardinns and Health: A prospective study. Journal of personality and social psychologg*. 42 (1), 168 -177
- Maddi, S. R; Khoshaba. D. M. & Persico.m. (2002) *the personality construct of Hardiness. Journal of research in personality*. 36, 72-85
- Magnani, L. (1990). *Hardiness, self-perceived healih, and activcty among independently functioning older adults. schooling Nurs praat*. 4,171-184.
- Portes, P. R; Howel, S. C. & et al.(1992). *Family functions and childre's postdivorce adjustment. AM Journal of orthopsychiatry*. Vol. 62 (4). 613-617.